ARREST VAN HET HOF (Derde kamer)
18 december 1986 *

In zaak 10/86,

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het tribunal de grande instance te Parijs, in het aldaar aanhangig geding tussen

VAG France SA, te Parijs,

en

Établissements Magne SA, te Angoulême,

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van verordening nr. 123/85 van 12 december 1984 betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op groepen afzet- en klantenserviceovereenkomsten inzake motorvoertuigen (PB 1985, L 15, blz. 16),

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Derde kamer),

samengesteld als volgt: Y. Galmot, kamerpresident, U. Everling en J. C. Moitinho de Almeida, rechters,

advocaat-generaal: J. Mischo
griffier: S. Hackspiel, administrateur

gelet op de schriftelijke en mondelinge opmerkingen ingediend door:

— VAG France SA, vertegenwoordigd door F. Yann, advocaat te Parijs,

— Établissements Magne SA, vertegenwoordigd door J. Threard, advocaat te Parijs,

— de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur N. Koch,

* Procestaal: Frans.

gezien het rapport ter terechtzitting en ten vervolge op de mondelinge behandeling op 4 november 1986,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 27 november 1986,

het navolgende

ARREST

1 Bij vonnis van 18 december 1985, ingekomen ten Hove op 16 januari 1986, heeft het tribunal de grande instance te Parijs krachtens artikel 177 EEG-Verdrag een prejudiciële vraag gesteld over de uitlegging van verordening nr. 123/85 van de Commissie van 12 december 1984 betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op groepen afzet- en klantenserviceovereenkomsten inzake motorvoertuigen (PB 1985, L 15, blz. 16).

2 Deze vraag is gerezen in een geding tussen de vennootschap VAG France SA, distributeur van voertuigen en produkten van de merken Volkswagen en Audi in Frankrijk, en Établissements Magne SA, alleenvertegenwoordiger van de merken VW en Audi in enkele kantons in de streek van Angoulême en belast met de verkoop en klantenservice. Het geschil heeft betrekking op de verbreking van de handelsbetrekkingen tussen partijen in het hoofdgeding na een verschil van mening over de gevolgen voor hun overeenkomst van de inwerkingtreding van voormelde verordening nr. 123/85.

3 Ingevolge artikel 5, lid 2, van verordening nr. 123/85 zijn bepaalde groepen afzetovereenkomsten in de automobielsector vrijgesteld van het verbod van artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag, mits het gaat om hetzij overeenkomsten voor een bepaalde duur van ten minste vier jaar, hetzij om overeenkomsten voor onbepaalde duur met een opzegtermijn van ten minste één jaar.

4 Blijkens het dossier werden de handelsbetrekkingen tussen partijen in het hoofdgeding beheerst door jaarlijks gesloten standaardovereenkomsten voor telkens één jaar, waarvan de laatste, geldend voor de periode van 1 januari tot 31 december 1985, was ondertekend op 18 december 1984. Na de vaststelling van verordening nr. 123/85 bood VAG France aan Magne een nieuwe overeenkomst voor onbepaalde duur aan, ingaande op 1 januari 1986, op voorwaarde dat Magne in het lopende jaar bepaalde verkoopdoelstellingen zou verwezenlijken. Magne wees dit aanbod van de hand en drong aan op een nieuwe overeenkomst voor een bepaalde duur van vier jaar, zulks omdat de lopende overeenkomst, die in overeenstemming met verordening nr. 123/85 moest worden gebracht, ook zelf voor bepaalde duur was gesloten.

5 Het tribunal de grande instance te Parijs was van oordeel, dat het geschil tussen partijen in wezen betrekking had op de vraag, of zij — zoals Magne stelt — na de inwerkingtreding van verordening nr. 123/85 verplicht waren de lopende overeenkomst te wijzigen ten einde ze met name in overeenstemming te brengen met artikel 5, lid 2, van de verordening, dus in dier voege dat de looptijd ervan op vier jaar werd gebracht, dan wel of — gelijk VAG France beweert — de verordening enkel de nietigheid tot gevolg had van de exclusiviteitsclausule en het concurrentieverbod, en eventueel van de overeenkomst in haar geheel, en wel tot de dag waarop de overeenkomst zou verstrijken of totdat partijen een nieuwe overeenkomst zouden hebben gesloten die in overeenstemming was met de communautaire voorschriften. Om dit geschil te kunnen beslechten, heeft het tribunal de grande instance het noodzakelijk geacht het Hof te verzoeken om een uitspraak

„over de voorwaarden voor toepassing van verordening nr. 123/85 op de overeenkomst die op 18 december 1984 voor één jaar (1 januari — 31 december 1985) zonder beding van stilzwijgende verlenging is gesloten tussen VAG France SA en Établissements Magne SA, gelet op de door partijen onderscheidenlijk daaraan gegeven interpretatie".

6 Voor de feiten van de zaak, de betrokken gemeenschapsregeling en de door partijen in het hoofdgeding en de Commissie voor het Hof gemaakte opmerkingen wordt verwezen naar het rapport ter terechtzitting. Deze elementen van het dossier worden hierna slechts weergegeven voor zover dit noodzakelijk is voor de redenering van het Hof.

7 In de eerste plaats zij eraan herinnerd, dat het Hof in het kader van artikel 177 EEG-Verdrag niet bevoegd is, zich uit te spreken over de toepassing van bepalingen van gemeenschapsrecht in een concreet geval. Wel kan het uit de tekst van de door de nationale rechter gestelde vraag en de door die rechter verstrekte gegevens de elementen van gemeenschapsrecht afleiden aan de hand waarvan de nationale rechter de voor hem gerezen rechtsvraag kan beantwoorden.

8 Zo gezien, strekt de vraag van het tribunal de grande instance te Parijs ertoe, te vernemen of verordening nr. 123/85 aldus moet worden uitgelegd, dat artikel 5, lid 2, dwingende bepalingen behelst die directe gevolgen hebben voor de geldigheid of de inhoud van de overeenkomst in haar geheel of van sommige clausules ervan, dan wel de contractpartijen de verplichting opleggen de inhoud van hun overeenkomst te wijzigen ten einde ze met die bepalingen in overeenstemming te brengen.

9 Het antwoord op deze vraag moet worden gezocht in verordening nr. 123/85, gelezen in het licht van artikel 85 EEG-Verdrag en van verordening nr. 19/65 van de Raad van 2 maart 1965 betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op groepen van overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen (PB 1965, blz. 533), die de grondslag vormt voor verordening nr. 123/85.

10 Ingevolge artikel 85, lid 1, EEG-Verdrag zijn onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt en verboden overeenkomsten tussen ondernemingen, welke de handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden en ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst. Volgens lid 2 van dit artikel zijn dergelijke overeenkomsten van rechtswege nietig, tenzij de bepalingen van lid 1 door de Commissie overeenkomstig lid 3 van artikel 85 buiten toepassing zijn verklaard.

11 Tot buitentoepassingverklaring van artikel 85, lid 1, zoals in lid 3 van dit artikel voorzien, kan de Commissie besluiten ofwel krachtens verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari 1962 (Eerste verordening over de toepassing van de artikelen 85 en 86 van het Verdrag; PB 1962, blz. 204) bij wege van een individuele beschikking ten aanzien van een welbepaalde overeenkomst, ofwel krachtens artikel 1 van verordening nr. 19/65 bij wege van een vrijstellingsverordening voor bepaalde groepen overeenkomsten. Bij een dergelijke verordening stelt de Com-

missie de voorwaarden vast waaronder het verbod van artikel 85, lid 1, niet van toepassing is op een overeenkomst die op zich wel onder dit verbod valt.

12 Uit een en ander volgt dat verordening nr. 123/85, als uitvoeringsverordening van artikel 85, lid 3, EEG-Verdrag, de ondernemingen in de automobielsector enkel zekere mogelijkheden biedt om, ondanks het feit dat in hun afzet- en klantenserviceovereenkomsten bepaalde types exclusiviteitsclausules en concurrentieverboden voorkomen, voor deze bepalingen te ontkomen aan het verbod van artikel 85, lid 1. Verordening nr. 123/85 houdt voor de ondernemingen evenwel geen verplichting in om van deze mogelijkheden gebruik te maken. Evenmin wijzigt zij de inhoud van zulk een overeenkomst of brengt zij de nietigheid ervan teweeg wanneer niet aan alle voorwaarden van de verordening is voldaan.

13 Wanneer een overeenkomst niet aan alle voorwaarden van de verordening voldoet, kunnen de contractpartijen ofwel de Commissie verzoeken om een individuele beschikking houdende buitentoepassingverklaring van artikel 85, lid 1, ofwel een beroep doen op de omstandigheid dat voldaan is aan de voorwaarden van een andere vrijstellingsverordening voor andere groepen overeenkomsten, ofwel het bewijs leveren dat de betrokken overeenkomst niet op andere gronden onverenigbaar is met het verbod van artikel 85, lid 1.

14 Opgemerkt zij nog, dat volgens vaste rechtspraak van het Hof (arresten van 30 juni 1966, zaak 56/65, la Technique minière, Jurispr. 1966, blz. 391, en 14 december 1983, zaak 319/82, Société de vente de ciments et bétons de l'Est, Jurispr. 1983, blz. 4173) de gevolgen van de nietigheid van rechtswege van met artikel 85, lid 1, onverenigbare contractuele bepalingen voor alle andere onderdelen van de overeenkomst of voor andere eruit voortvloeiende verplichtingen niet van het gemeenschapsrecht afhangen.

15 De nationale rechter dient naar nationaal recht te beoordelen, wat de draagwijdte en de gevolgen voor het geheel van de contractuele betrekkingen zijn indien sommige bepalingen van de overeenkomst op grond van artikel 85, lid 2, nietig zouden zijn. Of zulk een onverenigbaarheid tot gevolg heeft dat de contractpartijen gehouden zijn de inhoud van hun overeenkomst aan te passen ten einde ze voor nietigheid te behoeden, en of zij daartoe eventueel gebruik moeten maken van één van de bij artikel 5, lid 2, van verordening nr. 123/85 met betrekking tot de duur van de overeenkomst geboden mogelijkheden, is een vraag die aan de hand van het nationale recht moet worden beoordeeld.

16 Op de vraag van het tribunal de grande instance te Parijs moet mitsdien worden geantwoord, dat verordening nr. 123/85 van de Commissie van 12 december 1984 betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op groepen afzet- en klantenserviceovereenkomsten inzake motorvoertuigen (PB 1985, L 15, blz. 16), geen dwingende voorschriften bevat die rechtstreeks van invloed zijn op de geldigheid of de inhoud van contractuele bepalingen of die de contractpartijen verplichten de inhoud van hun overeenkomsten eraan aan te passen; dat zij enkel voorwaarden vaststelt die, zo zij worden nagekomen, bepaalde contractuele bepalingen onttrekken aan het verbod en, bijgevolg, aan de nietigheid van rechtswege ingevolge artikel 85, leden 1 en 2, EEG-Verdrag; en dat het aan de nationale rechter staat om aan de hand van het toepasselijke nationale recht de gevolgen van een eventuele nietigheid van bepaalde contractuele bepalingen te beoordelen.

Kosten

17 De kosten door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening harer opmerkingen bij het Hof gemaakt, kunnen niet voor vergoeding in aanmerking komen. Ten aanzien van de partijen in het hoofdgeding is de procedure als een aldaar gerezen incident te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Derde kamer),

uitspraak doende op de door het tribunal de grande instance te Parijs bij vonnis van 18 december 1985 gestelde vraag,

verklaart voor recht:

Verordening nr. 123/85 van de Commissie van 12 december 1984 betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op groepen afzet- en klantenserviceovereenkomsten inzake motorvoertuigen (PB 1985, L 15, blz. 16), bevat geen dwingende voorschriften die rechtstreeks van invloed zijn op de geldigheid of de inhoud van contractuele bepalingen of die de contractpartijen verplichten de inhoud van hun overeenkomst eraan aan te passen; zij stelt enkel voorwaarden vast die, zo zij worden nagekomen, bepaalde contractuele bepalingen onttrekken aan het verbod en, bijgevolg, aan de nietigheid van rechtswege ingevolge artikel 85, leden 1 en 2, EEG-Verdrag.

Het staat aan de nationale rechter om aan de hand van het toepasselijke nationale recht de gevolgen van een eventuele nietigheid van bepaalde contractuele bepalingen te beoordelen.

Galmot Everling Moitinho de Almeida

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 18 december 1986.

De griffier

P. Heim

De president van de Derde kamer

Y. Galmot